

Procedura zobowiązania do leczenia odwykowego osób uzależnionych od alkoholu

Podstawą do uruchomienia procedury zobowiązania do leczenia odwykowego stanowią artykuły od 24 do 36 ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2023 r. poz. 165 z późn. zm.)

Leczenie osób uzależnionych od alkoholu jest dobrowolne, a orzeczenie o obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu może być nałożone wyłącznie przez Sąd. Sądem właściwym do rozpatrywania spraw w przedmiocie zobowiązania do poddania się leczeniu odwykowemu jest Sąd Rejonowy w Żarach III Wydział Rodzinny i Nieletnich.

Do Sądu złożyć wniosek mogą dwie instytucje:

1. Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Żarach (MKRPA).
2. Prokuratura Rejonowa w Żarach.

Złożenie wniosku o orzeczeniu obowiązku poddaniu się leczeniu odwykowemu bezpośrednio do Sądu – a nie za pośrednictwem Komisji lub Prokuratury – spowoduje, że Sąd odeśle taki wniosek do Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Żarach jako instytucji uprawnionej do tego.

MKRPA przyjmuje wnioski o zobowiązanie do leczenia osób uzależnionych od alkoholu, które posiadają miejsce zamieszkania lub pobytu na terenie miasta Żary. MKRPA obsługuje osoby, które chcą zgłosić problem alkoholowy i uzyskać pomoc, jak również osoby uzależnione, w biurze Komisji mieszczącym się przy Pl. Rynek 17, czynnym w dni robocze, od wtorku do czwartku (wtorek od godz. 11³⁰ do 15³⁰, środę od godz. 11³⁰ do 15³⁰ i w czwartek od godz. 7³⁰ do 15³⁰).

Zgłoszenia przyjmowane są osobiście (wymagany jest dowód osobisty). Telefonicznie udzielane są jedynie informacje ogólne, np.: o zasadach pracy Komisji, samej procedurze

zobowiązania do leczenia odwykowego lub o adresach i telefonach poradni i instytucji, w których można uzyskać pomoc.

PRZEBIEG PROCEDURY

I. KROK 1

Podczas zgłoszenia osoby, w stosunku do której zaistniało podejrzenie uzależnienia od alkoholu, wnioskodawca wypełnia wniosek. Jest on dostępny w biurze Komisji i na stronie internetowej [www.bip.zary.pl/menu przedmiotowe/MKRPA/](http://www.bip.zary.pl/menu_przedmiotowe/MKRPA/).

Przyjmuje się także podanie zawierające jak najobszerniejsze informacje dotyczące sprawy, wskazuje od kogo podanie pochodzi podaje swój adres zamieszkania (numer telefonu). Jeżeli istnieją inne dokumenty potwierdzające uzależnienie, np. karty leczenia szpitalnego, zaświadczenia lekarskie, informacje z Policji itp., należy je zabrać ze sobą celem dołączenia do akt sprawy. W sytuacji, gdy najbliższa rodzina nie chce zgłosić sprawy, przyjmowane są zgłoszenia od dalszych członków rodziny, jak i osób niespokrewnionych. Ponadto, wniosek o leczenie mogą do Komisji złożyć instytucje np. MOPS, Policja, kurator sądowy itp.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa na leczenie odwykowe można skierować osobę, która jest uzależniona od alkoholu bądź istnieje podejrzenie uzależnienia od alkoholu oraz spełniona jest jedna z niżej podanych przesłanek:

- powoduje rozkład życia rodzinnego,
- powoduje demoralizację małoletnich,
- uchyla się od obowiązku zaspokajania potrzeb rodziny
- systematycznie zakłóca spokój lub porządek publiczny.

Należy mieć na uwadze, że w Polsce nie ma zakazu spożywania alkoholu, dlatego tak ważne jest występowanie przesłanek ustawowych, aby podjąć działania w zakresie zobowiązania do leczenia odwykowego.

Podczas składania wniosków można podać dane osób mogących być świadkami w sprawie przed sądem.

II. Krok 2

Gromadzenie informacji

Miejska Komisja na podstawie złożonego wniosku wzywa osobę zgłoszoną.

W uzasadnionych wypadkach zaprasza wnioskodawcę lub świadków, lub wnioskuje do Policji o wykaz interwencji dokonanych w stosunku do osoby zgłaszanej.

Z uwagi na dużą liczbę prowadzonych spraw, czas oczekiwania na rozmowę motywującą może trwać do 1 miesiąca. Wezwania na rozmowę wysyłane są za zwrotnym potwierdzeniem odbioru.

Możliwe są następujące wersje wydarzeń:

Wariant 1

Osoba – wezwana na rozmowę zgłasza się na posiedzenie Komisji

Rozmowę motywującą przeprowadza co najmniej dwóch członków MKRPA. Są to osoby posiadające umiejętności konfrontacji i motywowania do terapii. Komisja informuje o wpływności wniosku i celowości spotkania. Aby wykorzystać sytuację do celów konfrontacyjnych, wykorzystuje się zebrane informacje. Stwarza się możliwość szerszego spojrzenia na problem alkoholowy.

A/Osoba zgłoszona przyznaje, że ma problem alkoholowy oraz, że chce podjąć leczenie.

Osobie zgłaszającej się przedstawiona zostaje propozycja podjęcia terapii w placówkach lecznictwa odwykowego. Informuje się ją, że leczenie jest bezpłatne.

Osoba podejmująca decyzję o dobrowolnym leczeniu odwykowym podpisuje protokół, iż w ciągu 2 tygodni zgłosi się do wybranej placówki celem podjęcia leczenia, a następnie zobowiązuje się dostarczać do biura Komisji zaświadczenia z odbytych spotkań terapeutycznych raz w miesiącu przez okres dwóch lat. Jeżeli leczenie realizowane jest systematycznie, Komisja po upływie dwóch lat od momentu rozpoczęcia terapii umarza postępowanie w przedmiotowej sprawie.

W uzasadnionych przypadkach (zaświadczenie specjalisty terapii uzależnień, że pacjent zakończył terapię z wynikiem pozytywnym) postępowanie może być umorzone przed upłynięciem dwóch lat.

W przypadku zaprzestania leczenia i powrotu do nałogu osoba wzywana jest ponownie na posiedzenie Komisji celem wyjaśnienia i dalszego motywowania do kontynuowania

terapii. Jeżeli pomimo tych działań osoba nie podejmuje terapii sprawa kierowana jest do Sądu.

B/ Osoba wezwana przychodzi na posiedzenie Komisji i oświadcza, że nie ma problemu alkoholowego (przykładowe tłumaczenie: „bo zgłoszenie jest wynikiem nieporozumień rodzinnych” itp.) i nie zamierza podjąć leczenia.

W takiej sytuacji członkowie Komisji podejmują rozmowy uświadamiające i motywujące, pomagając osobie zgłoszonej dostrzec swoje nadużywanie alkoholu z wielu perspektyw. W przypadku, gdy osoba zgłoszona zaprzecza picie, lub je bardzo umniejsza i usprawiedliwia, odmawiając podjęcia leczenia odwykowego, a wnioskodawca podaje fakty nadmiernego picia – MKRPA kieruje taką osobę na badanie do biegłych sądowych w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu i wskazania rodzaju zakładu leczniczego odwykowego (są to: lekarz psychiatra oraz psycholog lub lekarz psychiatra i specjalista terapii uzależnień). Badanie jest bezpłatne (koszty pokrywa Gmina).

Jeżeli z opinii biegłych wynika, że osoba nie jest uzależniona, Komisja umarza postępowanie w przedmiotowej sprawie. Jeżeli natomiast z opinii biegłych wynika, że dana osoba jest uzależniona i nie wyraża chęci podjęcia leczenia odwykowego, to wówczas sprawa kierowana jest do Sądu.

Z przeprowadzonych rozmów sporządza się protokół, który zostaje odczytany osobie wezwanej i jeżeli nie wnosi do niego uwag zostaje przez nią podpisany. Protokół podpisują również członkowie MKRPA obecni przy rozmowie.

Wariant 2

Osoba wezwana na rozmowę nie zgłasza się.

Ponownie zostaje wysłane wezwanie wraz z informacją, iż w przypadku nie stawienia się na posiedzeniu Komisji sprawa zostanie skierowana do Sądu Rejonowego w Żarach.

Wariant 3

Osoba zgłoszona nie stawia się na żadne wezwanie

Jeżeli osoba zgłoszona na leczenie nie zgłasza się na zaproszenie i wezwanie, a zebrane informacje wskazują na uzależnienie od alkoholu, wówczas Komisja kieruje do Sądu wnioski o zobowiązanie do leczenia odwykowego.

Przed wysłaniem sprawy do Sądu w przypadku wariantu 1A, 2 i 3 wysyłane jest skierowanie na badania do biegłych sądowych w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu i wskazania rodzaju zakładu leczenia odwykowego.

III. Krok 3

Kierowanie na badania psychiatryczno-psychologiczne

Osoba kierowana na badanie przez biegłych otrzymuje drogą pisemną powiadomienie z ustaloną datą i godziną badania oraz wskazaniem adresu placówki, w której przeprowadzone będzie badanie. Zawiadomienie wysyła się za zwrotnym potwierdzeniem odbioru. Pismo sporządza się w trzech jednobrzmiących egzemplarzach dla każdej ze stron.

Badanie przeprowadza dwuosobowy zespół biegłych złożony z lekarza psychiatry i psychologa lub lekarza psychiatry i specjalisty terapii uzależnień. Jeżeli osoba skierowana na badania nie zgłasza się, odmawia poddaniu się badaniu, biegły przedstawia te okoliczności w sporządzonej notatce. Opinie przekazywane są do Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Żarach. Komisja wzywa zainteresowane strony na odczytanie opinii biegłych. Jeżeli orzekający stwierdzili brak uzależnienia sprawa jest umarzana. Kiedy biegli rozpoznali uzależnienie alkoholowe (zespół zależności alkoholowej), Komisja odczytuje zapisaną w opinii diagnozę i przedstawia propozycje leczenia wraz z informacją o placówkach leczenia odwykowego.

IV. Krok 4

Kierowanie wniosku o sądowe zobowiązanie do leczenia odwykowego.

Procedura sądowego zobowiązania do leczenia odwykowego jest uruchamiana wówczas, gdy dana osoba wobec której istnieje podejrzenie o chorobę alkoholową, nadużywa alkoholu i spełnia co najmniej jedną z przesłanek wymienionych w art. 24. Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, tj.:

- powoduje rozkład życia rodzinnego,
- powoduje demoralizację małoletnich,
- uchyla się od obowiązku zaspokajania potrzeb rodziny,
- systematycznie zakłóca spokój lub porządek publiczny

w następujących przypadkach:

1. Gdy osoba przerwie dobrowolnie podjęte leczenie, a wydana opinia biegłych potwierdza występowanie zespołu zależności alkoholowej;
2. Osoba zgłoszona odmawia podjęcia leczenia odwykowego, a opinia biegłych potwierdza uzależnienie od alkoholu;
3. Do Sądu sprawa kierowana jest także wtedy, gdy osoba w ogóle nie zgłosi się do Komisji ani na badania do biegłych;
4. W przypadku, gdy osoba zgłosi się na wezwanie Komisji i oświadczy od razu, że nie zgadza się na badanie przez biegłych i nie zamierza się leczyć dobrowolnie, a wnioskodawca podaje fakty nadmiernego picia.

V. Krok 5

Orzeczenie obowiązku poddania się leczeniu

Zgodnie z obowiązującymi przepisami Sąd rozpatruje wniosek MKRPA i wydaje orzeczenie o obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu w formie postanowienia.

Komisja nie ma wpływu na czas rozpatrzenia sprawy przez Sąd. Ten etap postępowania odbywa się już bez udziału członków Komisji (z pewnymi wyjątkami, gdy Sąd zadecyduje o obowiązku uczestniczenia przedstawiciela Komisji podczas rozpraw).

Postępowanie przed Sądem jest dla osoby uzależnionej bezpłatne, koszty sądowe ponosi Gmina. Sądowy obowiązek poddania się leczeniu odwykowemu trwa tak długo, jak tego wymaga cel leczenia, nie dłużej jednak niż dwa lata od uprawomocnienia się orzeczenia Sądu. Należy pamiętać, że wszystkie opisane powyżej działania Komisji i Sądu w tym przedmiocie wynikają z obowiązujących w Polsce przepisów, a czas rozpatrywania sprawy wynika z konieczności przestrzegania zasad istniejącego prawa.

Przymus stosowany jest jedynie na etapie doprowadzenia osoby uzależnionej od alkoholu na badanie biegłych, na rozprawę w Sądzie i do zakładu lecznictwa odwykowego (odbywa to się jedynie na wniosek Sądu). Nie ma jednak możliwości prawnych ani organizacyjnych zatrzymania pacjenta w zakładzie lecznictwa odwykowego wbrew jego woli.

W wypadu ustania obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu ponowne zastosowanie tego obowiązku wobec tej samej osoby nie może nastąpić przed upływem trzech miesięcy od jego ustania.